

30 ԲԱՐՈՒ

ՄԷՃՄՈՒՄԻ ԱՆՊԱՐ

30 ԲԱՐՈՒ

DIRECTION DU JOURNAL

MEDJMOUA-T-AHBAZ

65, Grand'rua de Péra, Taksim, 65

ԱՊՐԱՆԻ ԶԻՅԱԴԵՏԻՆԻ ՕՒՍԵՆԻՆԻ 6 ԿԱՐՈՒ
Իրանական իշխան Դրուս 60 35
Մեծապետի Եճեպետի իշխան Ֆրանկ 85 45
20 10

ՉԱՐՇԵՆԴՈՒՆ ՎԵՐ ԶԻՅԱԴԵՏԻՆԻ ԻՐԱՆԻՆԻ

ԿԻՆԵԼԵՐԻ ՆԵՇԵՐ ՕԼՈՒՆՈՒՐ

Իրանական իշխան տպարան Բազարիկ

مجموعه اخبار

بک اوغلی تقیم جاده سی و سوم ۶۵

ԵՐԿՈՒԻ ԽՕՍԿ «ԲԱՆԻՍԵ ԳԻՏՈՂՈՒԹԵԱՆՑ» ՄԱՍԻՆ

Բ.

Զարմանալի ու ամօթալի չէ՞ն միանգամայն Պ. Յոգուածագրին հետեւեալ տողերն. «... Հակառակ պարագային Հոգուին առջեւ պէտք էնք ցցել ապագային հերձուածի մը սպառնալիքը կամ վախը, և եթէ նա չլիջանի ընդունիլ մեր արգար պահանջմունքը, այն ատեն անշատիւ Հոգուին և ունենալ մեր յատուկ Աղբ. Եկեղեցին և Կղերը, ինչպէս Գաղղիացիք 1862ին ունեցան իրենց Կալիզան եկեղեցին(*)»:

Ինչո՞ւ ենթադրել թէ կրնայ Հոգու մեր «յառաջդիմութեան արգելք» մ'ըլլալ, «մեր ազգ. կրօնական ծիսից և աւանդութեանց զննումն փափաքել», մերժել «մեր արդար պահանջմունքը», ևս ևս: Կարողիկէի մը բերին մէջ առել աւելի անկրթութիւն, ասկէ աւելի անփափկանկատութիւն կրնայ լինել երբեք: Այսպիսի անիրաւ վարմունք մը ո՞ր ցեղին դէմ ունեցած է Հոգու, և եթէ հարիւրաւոր ազգեր, ինչպէս յայտնի է, ազնաւ ապրած ու շնչած են իւր հովանոյն ներքեւ, իւր մայրական գորովալիւր ծոցին մէջ, ինչո՞ւ Հայն և եթէ պիտի զրկուէր յանկարծ մի այսպիսի արեւելա-սիւրբ արդարութենէ, հայրագութ բարեբաւութենէ, և գերազանցօրէն փափուկ ու խղճամոտ զեկազարտութենէ, ինչո՞ւ այսքան յոյսորտանօք ու ծրարալիւր տղայամուտեմբ մենք մեզ կարեւորութիւն մը, բացառիկ գիրք մը կը վերագրենք զոր չունինք և չենք կրնար ունենալ: Հոգու մեզ այն աչքով կը նայի ինչ աչքով որ կը նայի ուրիշ անթիւ ազգերու և ցեղերու: Եթէ երբեք մեզ հանդէպ իւր մի ուղղութիւնը կամ ընթացքը քիչ մ'աւելի չեղտէ, այն ալ պիտի լինի անտարակոյս զթոյ և կարեկցութեան առաւելազանցութեամբ մը: Իրեւ հանդէպ խեղճ ու յոգնաշարժ մի ազգի, որ առաւել կարօտ է հօր մը մխիթարիչ ժպտին քան արիւնջ մը յանդիմանիչ սաստիւրուն...: Եւ իրօք այսպէս վարուած է Հոգու մեզ հետ: Պատմութիւնը կը վկայէ, ու մենք գիտենք փորձով թէ Հայութիւնը կը կարօտի Հոգու մայ, Հոգու չկարօտի Հայութեան, թէ Հոգու մենք բարիք չէ՞ վայելած, ափսոս, ընդհակառակն...: մենք Հոգուի բարիքը վայելած ենք ու կը վայելենք ամեն օր: Այսու հանդերձ յոյսորտանք, մեծամասնութիւն, սպառնալից յաւակնութիւններ — կ'աճեն ըսելով — մեր կողմանէ յերեւան եկած են և կուզան մերթ ընդ մերթ... ի վիշտ և ի տրտմութիւն լաւագոյն, ընտրելագոյն Հայերու: Իւր կողմանէ տեսնուած է ուրիշ բան եթէ ոչ բարեկրթութիւն, ազնութիւն, վեհութիւն, անյի-

շարութիւն և հայրանամ գիւղութիւն և անսպառ մարգարտութիւն միայն:

Գարձնալ կը հարցնենք Պ. Յոգուածագրին թէ Հոգու ի՞նչ շահ կրնայ ունի նալ «մեր յառաջդիմութեան արգելք» ըլլալով և «մեր արդար պահանջմունքը» չընդունելով: Ահա բառեր որոնք՝ տարտամ ու անորոշ՝ կը գործածուին շարունակ, և զանոնք ամենէն աւելի գործածողները չեն բարեհաճիր բնաւ ուսումնասիրել կամ ճշդել անոնց նշանակութիւնը: Ես այնպէս կը կարծեմ — և Պատմութեամբ կրնամ ապացուցանել — թէ Հոգու ո՛չ միայն շարքերու շարք յառաջդիմել, այլ ընդհակառակն ամեն ճիշդ կ'ընէ որպէս զի մենք իրօք յառաջդիմենք օրինաւոր յառաջդիմութեամբ, թէ Հոգու ո՛չ միայն թշնամի չէ ու չկրնար լինել մեր արդար իրաւանց, այլ ընդհակառակն ամենէն աւելի կ'ողբայ երբ մենք ոտնակոխ կ'ընենք մեր իրաւունքները, և զանոնք իրապէս կը պաշտպանէ մեզ դէմ, երբ մենք կիրքով կամ անգիտութեամբ փոխան մեղրի՝ լեղւոյ բաժակը կը մերձեցնենք մեր չրթանց...: Ժողովուրդն իրաւունք ունի տեսնելու՝ առաջնորդական և պատրիարքական Աթոռներուն վրայ՝ ամենէն առաջինի, ամենէն կարող, ամենէն բարեպաշտ ու սրբակրօն, — և որչափ հնար է ամենէն հմտալից ու տաղանդաւոր —, Եկեղեցականները. բայց հաճախ մեզ քանի զաղտամասներ իրենց շահէն, իրենց կիրքերէ կամ նախապաշարունակութեամբ կ'արգելուին կը լինին կուսակցութեան մը, և ընտրելի կը ներկայացնեն ուղղութիւն չակ մը որ — օրինակի համար — հայերէն խօսիլ ու գրել անգամ չգիտեիր անսխալ...: Ու երբ Հոգու ի տես այդ նորանշան թեկնածուն՝ ըողորքէ, վատանայ, մերժէ իւր բարձր հաւատութիւնը, կրակոտ արիւնքներ յառաջ կը նետուին և ծաղրելի ճոռոտաբանութեամբ ազգային իւրաւունք, իրաւասութիւն, ազատութիւն, անկախութիւն բառերն իրար կ'անցնեն, առանց մտածելու թէ կը նմանին իրենք իրար գիւղացւոյն որ սուր ի ձեռին՝ «Իրաւունք» գոչելով՝ իւր անմեղ զաւակները կը ջարդէ կամ կը վիրաւորէ:

Երբ Հոգու կ'արգելու մեզ կամ գէթ կը ցանկայ արգելուլ աւելի ու անհեթեթ ընտրութիւններ ընել, և մենք «յանուն ազգ. իրաւանց» իրեն դէմ գնք կը չողացնենք, կը յամառենք բարիքը մերժել և չարիքը գրկել, կը հարցնենք, ո՞վ է ազգ. իրաւունքներու պաշտպանը և ո՞վ է թշնամին. ո՞վ է մեր տոհմային արժանապատուութեան նախանձանդները և ո՞վ է զայն անարգողն ու վիրաւորողը. ո՞վ է զմեզ յառաջդիմութեան դրախտը հրաւիրողն և ո՞վ յետադիմութեան անդունդը գործողը: Ի՞նչ հարկ կայ ժողովրդեան միամտութիւնը շահագործել. ի՞նչ հարկ զմեզ խաբել. չբաւել որչափ դարաւոր նախապաշարունակներ գգուեցին և փայտահերին տանք՝ իրենց ապօրէն դիրքը պահելու, զեղծումներն սքօղելու և ձրի ժողովրդականութիւն մուրալու համար: Ժամ է արդ որ լռեն ստորին և կործանիչ կրքեր, խաւարակու և անպատուիչ նախապաշարունակ: Կ'ողբէ տեսնել իրողութիւնը. — անա իւր բովանդակ պարզութեան մէջ. ամեն անգամ որ իրական

ու ճշմարիտ բարիք մ'ըրած ենք Աղբին, Հոգու մեզ հետ եղած է միշտ, և ամեն անգամ որ անխորհուրդ, անգովելի ու աղբաղէտ բան մ'ընելու փորձուած ենք, Հոգու ուզած է այդ փորձութեանէն խորչեցնել զմեզ: Ահա իւր միակ ոճիւրը, և ասոր համար քարկոծուած է մենք:

Եթէ աղբին դէմ եղած ամբաստանութեանց ընկնեալք է երբեմն, դարձեալ ըստ իս՝ գէթ չափով մը պատասխանատուն մենք ենք, վասն զի եթէ յարածամ և յամենայնի մեր որդիական պարտքըր կատարած, մեր փոթեւանդն ու սիրալիր հպատակութեան ապացոյցն ընծայած լինէինք, — ինչպէս շեղապէս ըրաւ վերջերս մեր սիրելի և յարգելի Երեսփ. Ժողովը —, այն ատեն մեր բոլոր ոտնները, բոլոր բանասարկութիւնը կորակոր պարտութեանց պիտի ենթարկուէին, և ո՛չ ոք պիտի համարձակէր վերսկսիլ բամբասողի ամուլ և ապերախութիւնը:

Ահա իմ անկեղծ համոզումս, — նոյն իսկ կրօնական հայեցակէտը մէկ կողմ թողլով, — մեր ստոյգ, հաստատուն, բարձրագոյն շահն՝ ընկերային ու ազգասիրական տեսակէտով՝ կը պահանջէ որ անվերապահօրէն սիրենք, յարգենք ու անձնուիրենք Հոգու մայ, գիտնալով որ ո՛րչափ աւելի մեծ ու անդրադեպ լինի այս ջերմեւանդութիւն, ա՛յնչափ աւելի պատուաբեր և բարձր տեղ մը կը գրաւենք կաթողիկէ ժողովրդոց շարքին մէջ, ու ա՛յնչափ աւելի ներքին մեր միութիւնն ու ներդաշնակութիւնը կը տիրեն մեր մէջ: Այսու զեղծումներու բարձունքը կը դիւրանայ յայնանպէս, ներքին բարեկարգութիւնը կը հաստատուի և կը զօրանայ, նենգաւորները տակաւ առ տակաւ զիմակազերծ կը լինին, ի վնաս ալոց օգտուողներուն թիւը կը նուազի, ի չգոյն ուրիշ արժանեաց «անստիւրբ ուղղափառութիւն» ցուցադրողները կը խմորահին, ապկարութիւն և միջակութիւն չեն յանդգնիր տիրապետել անասնո, ճշմարիտ արժանիքն նախանձանդներու և անարժանիքներու կողմանէ նորաժողովրդականութեան հիմունքները, առաքնութեամբ և գիտութեամբ օժտուած անձնասիրութիւնը կ'որոշուի և համարակներու ոտից կ'օրհան լինելէ կը դադարին դէպ ըստ մեծի մասին, անխոնջ ուսումնասիրութեան, ինքնազարգացման և բարեպաշտութեան տեսել կ'աւելնայ կղերին մէջ (զի Հոգու առաջին թշնամին է Տգեհներու և անբարեպաշտութեան), որ այլ եւս իւր օրինաւոր յաջողութիւնն հոգեւորական անպարիզի մէջ զայս կամ զայն չողորթելէ չսպասել, այլ միայն իւր անստգիւտ վարքէն, անձնական ձիրքերէն և հոգեկիր մեծաւորներու արգարգընահատումն:

Աւասիկ բարիքներ, հանրութեան օգտի և յառաջդիմութեան տեսակէտով, որոց վրայ կրնայի յաւելուլ դեռ ուրիշներ, առ այժմ այս համառօտ տեսութիւնը բաւական կը համարեմ ըսելու համար Պ. Յոգուածագրին թէ «ցցել Հոգու առջեւ հերձուածի մը սպառնալիքը» թէ չունենայ. Ս. Գահուն հանդէպ խորին պատկառանք մը, վնասել է մեծապէս Հայութեան, տրակարացնել է ի մեզ ամենէն կենսական սկզբունքները, մոլորեցնել է հայրութիւնը և խիղճը, և թէ մեր ապագա

ին մէջ նետել է այժմէն թունալից սերմեր, յորոց գծաւորութիւն, կ'ուր, ստորնացում, ատելութիւն և յետադիմութիւն միայն կրնան ծլիլ մի օր, և ո՛չ այլ ինչ: ՀԵՐՄԱՆ ԳԼԱՎԵՐ
25 Մարտ 1910

ՊՈՒԼԿԱՐԻ ՍԹՈՒՆ ԳՐԱԸՆԸՆ ԻՍԹԱՆՊՈԼԸ ԶԻԵԱՐԵԹԻ ՄԻԿՆԱՍԻՊԵԹԻՅԵ

«Նայէ Զարայէ Բրէսէսնին Սօփիա մուկապիւրի, Պուլկարիսթան բէյիսի վիւքէլար Ս. Մալիսօփա, նաւըլ օլուպ տա գրաւըն պէօլէ պիրսէն պիրէ Իսթանպուլա սէյեսահաթընա գարար վէրլարիկնի սիւալ իթարիկնտէ, Ս. Մալիսօփ չէօլէ ճէվապ վէրմիլ տիր:

— Դրաւըն Բէյրէսպուրկա սէյեսահաթընտան չօք էվլէլ, Իսթանպուլա կիտէճէկիմլիլ բէք չօք սէֆա սէօլլէօլլիմ տիր: Դրաւըն, տիրէր տէվլէթլէթ վուգու պուլան սէյեսահաթլարստապիր մէրպուլիլթ օլմատըրը կիպի, չու իթի սէյեսահաթլարստա տալի մէրպուլիլթ եօգ տըր: Պուլկարիսթան պէրապէր իշպու վիսթիլթէրին քեաֆէթիսնէ այնի մանէա, ետնի սըրֆ պիր մուալէլէլի նէգաքէթ մանէասը վէրիլթիսէ, ետնըլ տըր: Բէյրէսպուրկ վէ Իսթանպուլ սէյեսահաթլարստա պաղը ֆաղա շէլլէր վար տըր: Պուլկար հիւքիւլթիլ, պու իթի շէրին ա՛նվալիլէ կէօրէ քէնտի քօլթիլգաւըրը գուլլանաճաղ տըր: Իմար Բէյրէսպուրկտա մէվլուլ մուգաքէրէ օլան մատտէլէր հազգընտա՝ Իսթանպուլա սիւքիլթ Իսթանպուլէթ տիր, վիրապունլարտա սուլահ գարըլ հիչ պիր շէլ եօգ տըր: Պիւլաքիս պիլիմ տալիմ տիւլիւնէճէմիլ՝ միսալէհայը ուղուն միւստէթլէթլէլին իթմէքտէն իպարէթ պուլընմըլ տըր: վէ գրաւըն Իսթանպուլա սէյեսահաթլա տա պուլիս իպպիթ տըր: Պիւլ, Իսթանպուլա քէնտիլիկիմլիլտէն կիտիլթըրը, քիտէ պիրիլ օրտես կիտիլթիլթիլթիլ: Բէյնտիլ բէյլմիլլէ ազիմէթ Իսթանպուլ, զիրա օրտես, իպպիլ պիլիլ եկիլիլթիլթիլթիլ տիւլիւն Ինչէր տէլլի, իլա պիրպիրիլիլթ բապիլ իտէն ինչլիլթիլ վար տըր:

Մուկապիր. — Մուկալ: — Սիւլ պիր միսալ մը իսթէեօրսըրը պէն սիլլէ իթի միսալ կէօլթիլթիլթիլ. պու միսալար, գօմըլար իլէ պաղարըմըրը գաղլիլթիլթիլթիլթիլ իսթիլթիլթիլ իսթիլթիլթիլ տէլլէթ տիրէր: Պուլկարիլ պիր Սոմանըլ տէմիր եօլարընը Պուլկար տէմիր եօլարըլա պիրլէլթիլթիլթիլ, վէ տիրիլթիլ պիր իթմարէթ մուալէլթիլ ապա օլընտալ տըր: — Ճագաթի Պուլկար էֆէնարը ումուլ միլլէ սիլլէ սէյեսահաթլարստա իսթանպուլ կիպի կէօրիլթիլթիլ:

— Շիւպէսիլլ էֆէնարը միւլթիլթիլ սահիպլէրին իլմա իտիլթիլթիլթիլ, Պուլկար բէք ալ նուֆուս տըրլար, մէլլէթլիլթիլթիլ սէլիլթիլթիլ պիլիլ իսթիլթիլթիլթիլ տիր վէ Իսթանպուլա գալաճաղըմըր միւստէթլէթ իթմէլիլթիլթիլ պիլլէ բէթիլթ օլմաճաղ տըր: * Տիրէր իլարաֆտան, ալաֆ, մարտ 19տա, ետնի գրալ Ֆիւրիսանլարն Իսթանպուլա մուլթէվէթիլթիլ հարէթթիլթիլթիլ 24

(*) Մեծմուտ, 3/16 Մարտ 1910:

Ստախ Էէ չարեքէ գալա գրալ վէ գը-
րալիցա, միմանտարաբըլա պիրիքտէն
Զաթը հալըթթը Բատիշահիյէ իյաթէթէն
րէսը վէտա իկմէ քիզըրէ Տօլմա-պաղչիյէ
աղիմէթ իթմիլէր տիր։ Պիր պէօլիւք մըզա-
րագլը ասէր։ գրալ վէ գրալիցանըն արու-
պասընա րէֆազաթ իթմիլ տիր։ Տիկեր Թա-
րապալարտա մայէթլէրի պուլընմըլաթ
տըր։ Տօլմա-Պաղչէ սէրպընա կէտիթլէ-
րինաւ, գրալ վէ գրալիցա՝ սաաուրղամ,
թարիծիէ հազըրը վէ հարպիէ հաղլըր ին-
քնաֆէթի սէրայ էքքանաթ, վէ պէօլիւք
մէրտիվէնին պաշընտա՝ թարաֆը հալըթթը
Բատիշահիտէն իթիդպալ օլընարադ, գը-
րալիցա էլէծնօրա՝ Զաթը Շահահէնին գօլ-
թուղընտա օլտըղը հալտէ, պէօլիւք րէս-
մը գապըլ սալօնընա կիրիվի։ տիր։

